

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОСТОРУ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Безденежна О.О.

Україна, м. Запоріжжя, Запорізький державний медико-фармацевтичний
університет

Сучасні виклики, спричинені збройним конфліктом, соціальною нестабільністю та цифровою трансформацією, кардинально змінили ландшафт української освіти. Психосоціальна підтримка (ПСП) перестала бути додатковим сервісом і стала фундаментом безпечного освітнього середовища. Моделювання такого простору потребує системного підходу, що інтегрує ресурси закладу освіти, громади та міжнародних гуманітарних стандартів.

Трансформація освітнього простору в Україні відбувається на тлі безпрецедентних викликів: воєнних дій, масового переміщення населення, постійної загрози безпеці та цифровізації навчання. Психосоціальна підтримка (ПСП) сьогодні — це не просто набір консультацій, а інтегрована система, що охоплює фізичне середовище, емоційний клімат та технологічну інфраструктуру. Актуальність теми зумовлена необхідністю створення дієвих моделей, які здатні забезпечити резильєнтність (життєстійкість) кожного учасника освітнього процесу — від дитини до керівника закладу.

Моделювання простору ПСП базується на екосистемному підході У. Бронфенбреннера, де розвиток особистості розглядається через призму взаємодії різних систем (мікро-, мезо-, екзо- та макросистем). В умовах війни цей простір має бути:

- **Safe-oriented (орієнтованим на безпеку):** пріоритет фізичної та психологічної захищеності.
- **Trauma-informed (чутливим до травми):** розуміння впливу стресу на когнітивні здібності та поведінку.

- **Resource-based (ресурсним):** акцент не на дефіцитах, а на пошуку внутрішніх та зовнішніх джерел сили.

Важливим елементом є впровадження міжнародних стандартів IASC (Міжвідомчого постійного комітету), які передбачають багаторівневу піраміду втручань: від базових послуг безпеки до спеціалізованої психіатричної допомоги.

Сучасне моделювання простору підтримки має базуватися на принципах «піраміди втручань» (IASC), де основний акцент робиться на створенні безпечного середовища для всіх учасників (перший рівень). Як зазначають дослідники Центру психічного здоров'я НаУКМА, програма «Безпечний простір» демонструє ефективність через поєднання навчання вчителів навичкам стійкості та спеціалізованої допомоги психологів [4]. Це дозволяє охопити підтримкою не лише учнів, а й освітян, які перебувають у зоні ризику професійного вигорання.

В умовах масового переміщення населення та дистанційного навчання, простір підтримки не може обмежуватися фізичними стінами закладу. Модель має включати цифрові платформи (наприклад, Всеукраїнська програма «Ти як?»), які забезпечують доступ до психоедукації 24/7 [2]. Важливим елементом є «цифрова безпека» та етика взаємодії в онлайн-середовищі, що безпосередньо впливає на ментальне здоров'я підлітків.

Сучасний вчитель виступає не лише транслятором знань, а й провідником психосоціальної стабілізації. За даними ЮНІСЕФ, інтеграція соціально-емоційного навчання (SEL) у навчальний план дозволяє знизити рівень тривожності на 25-30% [5]. Моделювання простору передбачає обов'язкову супервізійну підтримку самих педагогів для запобігання вторинній травматизації.

Таким чином, ефективна модель простору ПСП — це динамічна екосистема, яка поєднує фізичну безпеку (укриття), психологічну грамотність кадрів та технологічну адаптивність. Пріоритетом на 2025-2030 роки залишається перехід від кризового реагування до системної превенції та

розвитку резильєнтності учасників освітнього процесу. Ефективне моделювання простору психосоціальної підтримки в умовах сьогодення вимагає відходу від формального підходу. Статистичні дані підтверджують, що освітнє середовище має стати «терапевтичним» у широкому сенсі цього слова. Це означає, що кожен елемент — від дизайну шкільного коридору до тону голосу вчителя під час онлайн-уроку — повинен працювати на відновлення відчуття безпеки та передбачуваності. Подальші дослідження мають зосередитися на вивченні довготривалого впливу воєнного стресу на когнітивні функції учнів та розробці адаптивних методик навчання, що враховують ці особливості.

Список літератури:

1. Богданов С., Гарбар К., Бичко Г. Проєкт «Безпечний простір»: комплексна психосоціальна підтримка шкіл, що постраждали від війни в Україні : звіт про дослідження. Київ : НаУКМА, 2023. 134 с.
2. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?» : за ініціативою Олени Зеленської. URL: <https://howareu.com> (дата звернення: 28.04.2026).
3. Ментальне здоров'я та психосоціальна підтримка в системі освіти України : комплексне дослідження системи послуг / ЮНЕСКО. 2025. 86 с. URL: <https://reliefweb.int> (дата звернення: 28.04.2026).
4. Психосоціальна підтримка та освіта вчителів і учнів під час війни : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. «Тенденції та перспективи розвитку сучасної освіти в Україні: Нова українська школа», м. Херсон, 3 квіт. 2025 р. Херсон : ХДУ, 2025. 210 с.
5. Education Case study – Ukraine 2024 / UNICEF. 2024. 12 р. URL: <https://www.unicef.org/media/162671/file/Education%20Case%20study%20-%20Ukraine%202024.pdf> (дата звернення: 28.04.2026).